

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2018

Kosti Sandt

KATTO PÄÄN PÄÄLLÄ

– Asukkaiden ajatuksia Raision aikuissosiaalityön
tuetusta asumisesta

Kosti Sandt

KATTO PÄÄN PÄÄLLÄ

- Asukkaiden ajatuksia Raision aikuissosiaalityön tuetusta asumisesta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa Raision kaupungin aikuissosiaalityön tuetun asumisen asiakkaiden ajatuksia ja suhdetta tuetun asumisen palveluun ja sosiaalipalveluihin yleensä. Pyrkimyksenä oli selvittää, millaisena asumisohjaajien jalkautuva työ, tuettu asuminen palveluna sekä kunnan sosiaalityö yleensä näyttäytyvät tukiasukkaan näkökulmasta ja miten ne ovat heitä auttaneet.

Opinnäytetyö liittyy valtakunnallisen PRO SOS – Uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa -hankkeeseen, jonka tavoitteena on vahvistaa sosiaalityön asemaa tulevassa sote-uudistuksessa sekä vankistaa asiakaslähtöistä ja vaikuttavaa sosiaalityötä. Osahankkeen vetäjä Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Vasso Ab toimii tämän työn toimeksiantajana.

Työn tietoperustassa perehdytään aikuissosiaalityön määrittelyyn ja muutokseen sekä asunnottomuuteen ja sitä kautta tuettuun asumiseen. Aikuissosiaalityön viimeaikaista muutosta käsitellään etenkin perustoimeentulotuen Kela-siirron vaikutusten kautta.

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla neljää Raision kaupungin tukiasunto-asiakasta. Haastattelumuotona aineiston keruussa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelukierroksia tehtiin kaksi. Aineisto analysoitiin käyttäen sisällönanalyysejä.

Haastatellut asukkaat olivat saamiinsa sosiaalipalveluihin tyytyväisiä. Tärkeimpänä vastaajat pitivät sitä, että ovat saaneet asunnon. Tärkeimpänä tukimuotona pidettiin taloudellista tukea. Ohjaajien jalkautuvan työn hyödyistä ja merkityksestä vastaajilla oli ristiriitaisia näkemyksiä. Kaikki vastaajat asioivat edelleen kunnan sosiaalitoimistossa. Asiointi koettiin vaivattomaksi.

Tuloksista syntyi kysymys tukiasumistyön vaikuttavuuden arvioinnista. Asukkaiden säännöllisin väliajoin tekemä arvio eri tukitoimien vaikutuksista omaan asumiseen ja elämäntilanteeseen voisi auttaa jalkautuvan työn kehittämisessä.

ASIASANAT:

Asunnottomuus, aikuissosiaalityö, jalkautuva sosiaalityö, tuettu asuminen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor's Degree in Social Services

2018 | 37 pages, 5 pages of appendices

Kosti Sandt

KATTO PÄÄN PÄÄLLÄ

- Residents' thoughts about supported accommodation in adult social services in Raisio

The aim of this thesis was to research, what the residents in the supported accommodation in the city of Raisio think about supported accommodation as a service and about social services in general. Goal was to find out, how outreach work, supported accommodation and communal social work appear to residents and in what ways these have helped them.

The thesis is related to nationwide PRO SOS project, which aims to develop and renovate communal adult social work. One of leaders in the project is Centre of Expertise for Social Services in Finland Proper, Oy Vasso Ab, and was the client of this thesis.

Theoretical framework of this thesis is composed of definition and changes of adult social work, homelessness and supported accommodation. Recent changes in adult social work are mainly covered focusing on the effects of the income support's transfer from communal social work to Kela.

Material for this qualitative thesis was collected by interviewing four residents in supported accommodation in Raisio. Method used in the interviews was a semi-structured theme interview. There were two rounds of interviews. Material was analyzed using content analysis.

According to the results, interviewees were satisfied with the social services they got. Most important for them was an apartment and financial benefits. On the other hand, they had mixed feelings about benefits of the outreach work. Everyone still visited social welfare office regularly. Dealing with employees was easy and effortless for all the interviewees.

From the results rose the question about evaluation of effectiveness in the supported accommodation. Employees at the social services might benefit from regular evaluation made by residents themselves. Evaluation could consider among other things the effects of the supporting their residency.

KEYWORDS:

Adult social work, homelessness, outreach social work, supported accommodation

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 MUUTOKSESSA OLEVA AIKUISSOSIAALITYÖ	7
2.1 Aikuissosiaalityöstä	7
2.2 Perustoimeentulotukityön siirtyminen Kelaan	9
2.3 Sosiaalityö on muutoksessa	11
3 ASUNNOTTOMUUS JA TUETTU ASUMINEN	13
3.1 Asunnottomuus ja sen vähentämisen politiikka	13
3.2 Tuettua asumista	15
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja toimintaympäristö	17
4.2 Aineiston keruu ja analysointi	20
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
5.1 Millainen on asukkaiden kokemus tuetun asumisen palvelusta?	24
5.2 Kuinka helppona tukiasukkaat pitävät sosiaalitoimiston kanssa toimimista?	27
5.3 Miten toimeentulotuen Kela-siirto on vaikuttanut tukiasukkaiden asiointiin kunnan sosiaalitoimistossa?	28
6 YHTEENVETO JA POHDINTA	30
6.1 Tulosten yhteenveto ja pohdintaa	30
6.2 Tutkimuksen eettisyys ja opetukset sen tekijälle	32
LÄHTEET	35

LIITTEET

- Liite 1. Haastattelurungot
- Liite 2. Tutkimuslupa

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on asiakasnäkökulmaa kartoittava tutkimus Raision kaupungin aikuis-sosiaalityön tuetun asumisen palvelussa. Tarkoitus on selvittää, millaisena ohjaajien jalkautuva työ, tuettu asuminen palveluna sekä kunnan sosiaalityö yleensä näyttäytyvät tukiasukkaan näkökulmasta ja miten ne voivat asukasta auttaa.

Tutkimuksen tausta on tarpeessa kehittää aikuissosiaalityötä, joka on sote-uudistuksessa jäämässä muun sosiaalityön varjoon. Perustoimeentulotuen jo siirryttyä Kelan hoidettavaksi, on aiemmin vahvasti toimeentulotukityöhön nojautunut aikuissosiaalityö muuttuvassa tilanteessa, jossa avun tarpeessa olevat eivät enää löydä sosiaalipalveluiden pariin entiseen tapaan. Tarvitaan uudenlaista asiakaslähtöistä, esimerkiksi asiakkaiden pariin jalkautuvaa sosiaalityötä.

Tämä työ liittyykin valtakunnallisen PRO SOS – Uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa -hankkeeseen, jonka tavoitteena on vahvistaa sosiaalityön asemaa tulevassa sote-uudistuksessa sekä vankistaa asiakaslähtöistä ja vaikuttavaa sosiaalityötä. Hanketta johtaa Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA ja sitä hallinnoi Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. Hanke kestää vuoden 2018 loppuun. Hankkeessa mukana oleviin alueellisiin sosiaalialan osaamiskeskuksiin lukeutuu myös tämän opinnäytetyön toimeksiantaja ja Varsinais-Suomen osahankkeen vetäjä Varsinais-Suomen sosiaalialanosaamiskeskus Oy Vasso Ab. Osahankkeessa on mukana 11 varsinais-suomalaista kuntaa tai kuntayhtymää. Työ osahankkeessa nivoutuu neljään erilaisiin teemoja käsittelevään kehittämisryhmään. Tämä opinnäytetyö sijoittuu teemaan ”Matala kynnyks ja jalkautuminen sekä uudet hullutkin ideat”. (SONet BOTNIA 2017; PRO SOS 2018)

Jalkautuvaan sosiaalityöhön pääsin perehtymään Raision kaupungin aikuissosiaalityön yksikössä, jonka tuetun asumisen tiimissä suoritin harjoittelun syksyllä 2017. Tarkoitus oli samalla kerätä haastatteluaineisto tutkimukseeni. Tuetussa asumisessa työ on paljolti asiakkaiden kotiin jalkautuvaa. Ohjaajat ovat asiakkaiden tukena monenlaisissa arjen tilanteissa aina lomakkeiden täytöstä vaatteiden hankintaan, lääkäriaajan varaamisista erilaisiin asumista koskeviin kysymyksiin ja elämänhallinnan motivointiin. Tuellaan ohjaajat helpottavat asiakkaiden arjesta suoriutumista ja toisaalta ohjaajien säännöllinen jalkautuminen asiakkaiden luo myös madaltaa kynnystä ottaa erilaisia huolia ja ongelmia

puheeksi. Samalla pidetään yllä asiakassuhdetta sosiaalitoimeen. Opinnäytetyöni ja harjoitteluni sisältö tukivatkin hienosti toisiaan.

Työ etenee niin, että ensin tietoperustassa avaan kunnallisen aikuissosiaalityön käsitettä sekä sen viimeaikaista muutospainetta erityisesti toimeentulotukityön merkityksen vähennyttä Kela-siirron myötä. Tietoperustan toisessa pääkappaleessa perehdyn asunnottomuuteen sekä suomalaiseen asunnottomuuspolitiikkaan, johon kuuluvat muun muassa tukiasuntopalvelut. Tämän jälkeen esittelen työn toteutukseen ja käytettyihin menetelmiin liittyviä valintoja. Viimeisissä luvuissa esittelen aineistosta saadut tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset.

2 MUUTOKSESSA OLEVA AIKUISSOSIAALITYÖ

2.1 Aikuissosiaalityöstä

Aikuissosiaalityön määritelmän ja lähtökohtien ymmärtäminen on työni kannalta tärkeää. Halusin taustoittaa, mitä aikuissosiaalityö on ja missä, miten ja kuka sitä tekee sekä keitä varten sitä tehdään. Näiden määritelmien jälkeen on helpompi selvittää ja ymmärtää aikuissosiaalityötä muuttuneessa ja yhä alati muuttuvassa tilanteessa.

Karjalaisen mukaan (2017, 247) aikuissosiaalityö on jatkuvassa muutoksessa olevaa monialaista toimintaa. Tietyin osin se on vakiintunutta, mutta toisaalta kuitenkin alati muuttuvaa. Yleisimmin termillä tarkoitetaan kunnallista sosiaalityötä. Käsitteenä aikuissosiaalityö on alkanut muotoutua vasta 2000-luvulla, vaikka työtä on tehty jo pitkään (Taina & Kotiranta 2014, 179). Karjalainen kuvaa (2017, 24) aikuissosiaalityön eri areenoiksi kunnallisen perustoiminnan, moniammatilliset ja julkiset areenat sekä muut hyvinvointiyhteiskunnan areenat, kuten diakoniatyön. Aikuissosiaalityön jatkuvaa muutosta kuvaa hyvin se, että Karjalaisen mukaan kunnallisena aikuissosiaalityön perustoimintana pidetään toimeentulotukityötä, josta kunnille on kuitenkin nyt Kela-siirron myötä jäänyt vain ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki. Muita Karjalaisen luettelemia kunnallisen aikuissosiaalityön perustoimintoja ovat kuntouttava työtoiminta, päihdetyö, mielenterveys- ja tukiasumis- ja asunnottomuustyö sekä alue- ja yhdyskuntatyö, joista kolme viimeistä eivät ole Karjalaisen mukaan toistaiseksi vakiintuneet tai niiden painoarvo on jostain syystä heikentynyt.

Yleisimmin aikuissosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalitoimistossa tehtävää aikuisväestöön keskittyvää sosiaalityötä, jossa toimeentulotukityöllä on siis ollut perustava asema. Toisaalta kuitenkin jo ennen Kela-siirtoa toimeentulotuen käsittelyä oli siirretty enenevissä määrin kunnissa etuuskäsittelijöille, jolloin oli jo syntynyt tarvetta miettiä, mitä ”oikea” aikuissosiaalityö pitää sisällään. (Karjalainen 2017, 248) Tainan ja Kotirannan (2014, 179) mukaan aikuissosiaalityön käytännöt, toimintamallit ja tehtävärakenteet ovatkin olleet paikallisesti kirjavia ja jäsentymättömiä. Aikuissosiaalityötä on kuitenkin kehitetty sisällöllisesti ja sen roolia on pyritty jäsentämään useiden valtakunnallisten hankkeiden avulla.

Erilaisissa sosiaalityön määritelmissä toistuvat käsitteet ongelma, tavoite ja välineet, jotka kuvaavat suunnitelmalliseen otteeseen, huolelliseen tilannearviointiin, asetettuihin

muutostavoitteisiin ja valittuihin välineisiin perustuvaa ammatillista sosiaalityötä. Menetelmissä toistuvat muun muassa ongelmalähtöisyys ja ratkaisukeskeisyys. Aikuissosiaalityöhön liitetään yleisesti myös kuntoutus ja kuntouttaminen, palveluohjaus sekä suunnitelmat ja arvioinnit, kuten aktivointisuunnitelman alkuarvio. (Karjalainen 2017, 248)

Taina ja Kotiranta (2014, 180) määrittävät aikuissosiaalityön yleisiksi tehtäviksi muutokseen tähtäävän sosiaalityön ja asiakkaan elämän ylläpitämistä tavoittelevan huollollisen sosiaalityön. Sosiaalityön päämäärä voidaan myös määritellä lyhyesti asiakkaan selviytymisen tukemisena. Tähän tukemiseen kuuluu kolme päämäärää, joista ensimmäinen on sen häiriön poistaminen asiakkaan elämästä, joka vaati sosiaalihuollon väliintuloa. Toisena päämääränä on asiakkaan elämisen mahdollisuuksien turvaaminen sosiaalipoliittikan standardien mukaisiksi. Kolmantena päämääränä on asiakkaan aktivoiminen oman ongelmansa ratkaisemiseen hänen toimintakykyään tukemalla. (Eskola & Viheriäranta 1982 Karjalaisen 2016, 119 mukaan)

Aikuissosiaalityön kohderyhmää rajatessa Juhila (2008, 18-20) jakaa sosiaalityön lapsiperheille ja lapsille suunnattuihin palveluihin, vammaispalveluihin sekä aikuisten palveluihin. Tämän jaon mukaisesti aikuissosiaalityö kohdistuu täten täysi-ikäisiin lapsettomiin ei-vammaisiin aikuisiin. Käytännössä rajat eivät ole aivan näin ehdottomat, ja aikuissosiaalityön asiakkaana voi myös olla esimerkiksi aikuinen, jolla on lapsia. Aikuissosiaalityön palveluita voi saada tilanteissa, jotka liittyvät henkilön taloudelliseen tilanteeseen, neuvontaan sosiaalipalveluissa ja -etuuksissa, työhön tai koulutukseen, päihdeongelmiin, asumiseen ja asunnottomuuteen ja erilaisiin kriiseihin. Aikuissosiaalityön palveluiden saamiseen kuuluu olennaisesti jokin erityinen elämän pulmatilanne. Kyseessä ei siis ole universaali, kaikille kuuluva palvelu, vaan tarveharkintainen.

Tarveharkintaisuuden lisäksi aikuissosiaalityön palveluita leimaavat käsitteet kuntoutus ja kuntouttaminen. Niillä voidaan viitata työllistymisen mahdollisuuksia parantaviin toimenpiteisiin, mutta laajemminkin asiakkaan sosiaalisen elämäntilanteen kohentamiseen tarkoitettuihin toimiin. Sosiaalista kuntoutusta on kehitetty työvälineeksi esimerkiksi elämänhallinnan vaikeuksiin ja syrjäytymisen taltuttamiseksi (Liukko 2006, 73 Juhilan 2008, 22 mukaan). Kuntouttavaan sosiaalityöhön liittyy sellaisia tavoitteita kuin omaehtoinen selviytyminen, elämänhallinnan edellytyksien luominen ja ylläpitäminen, täysivaltaisen kansalaisuuden tukeminen. (Juhila 2008, 20-22) Blomgrenin (2016, 51) mukaan sosiaalialan ammattilaisten tarjoama apu toimeentulotuki-asiakkaille on tyypillisesti arkisissa hankinnoissa avustamista, terapeutista keskusteluapua sekä asiakkaan pitkäaikaista tukemista erilaisissa vaikeissa elämäntilanteissa.

Näkin (2016, 100) mukaan sosiaaliohjauksen lähtökohdat aikuissosiaalityössä liittyvät hyvinvointiyhteiskunnan ajatukseen huolehtia yhteiskunnassa heikommin pärjäävien ihmisten perusasioista, kohentaa heidän elämänlaatuaan lisäämällä käytössä olevia toimintaresursseja, parantaa oman elämänhallinnan mahdollisuuksia ja vähentää vastaan tulevien vaikeuksien vaikuttavuutta yksilön elämään. Sosiaaliohjauksella aikuissosiaalityössä on myös emansipatorinen eli vapauttava tehtävä; asiakastyössä pyritään luomaan asiakkaalle toivoa, uusia mahdollisuuksia ja valinnan paikkoja ja vastustamaan vallitsevia valtarakenteita ja rakenteellista epäoikeudenmukaisuutta. Näkki (2016, 101) ymmärtää aikuissosiaalityön toisaalta vuorovaikutukselliseksi ja kuntouttavaksi yksilötyöksi, jossa tarkoituksena on voimavaraistaa asiakasta, tukea asiakasta omaehtoisessa selviytymisessä ja elämänhallinnassa, lisätä hyvinvointia sekä itsenäistymistä. Toisaalta kyseessä on kuitenkin myös alueellinen ja yhteiskunnan rakenteisiin suuntautuva työ, jonka tavoitteena on muun muassa aikuissosiaalityön palveluiden ja työn kehittäminen.

2.2 Perustoimeentulotukityön siirtyminen Kelaan

Toimeentulotuki on sosiaalihuollon viimesijainen taloudellinen tuki, jolla turvataan tuen saajan ja hänen perheensä toimeentulo ja edistetään itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla pyritään kattamaan ihmisarvoisen elämän kannalta tärkeimmät rahalliset kulut. Toimeentulotuki jakautuu perustoimeentulotukeen, täydentävään toimeentulotukeen ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Toimeentulotuen on tarkoitus olla lyhytaikainen ja tilapäinen tuki, jonka avulla autetaan vaikeuksien yli ja ehkäistään uusien syntymistä. (Kela 2018)

Perustoimeentulon myöntäminen ja maksaminen siirtyivät kunnilta Kelalle vuoden 2017 alusta. Siirtoa on pohdittu eri yhteyksissä jo 1980-luvulta asti ja erilaisia kokeiluja aiheesta on järjestetty vuodesta 1991. Aihe on kuitenkin nostattanut niin suuria poliittisia erimielisyyksiä, että kesti yli kaksi vuosikymmentä, ennen kuin aika oli kypsä päätökselle, kun 2010-luvulla nykyistä Kela-siirtoa alettiin lopulta valmistella ja toteuttaa. (Eronen ym. 2016, 17; Sosiaali- ja terveysministeriö 1997; Sosiaali- ja terveysministeriö 2015)

Siirron myötä Kela vastaa siis perustoimeentulotuen kuuluvista tehtävistä eli toimeenpanosta, neuvonnasta ja harkintavallasta. Kunnat myöntävät edelleen uudistuksen jälkeenkin täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea. Kelan tehtäviin kuuluu myös ohjata palvelujen ja tuen tarpeessa olevat asiakkaat sosiaalityön piiriin. (Kela 2015)

Uudistusta perusteltiin etukäteen sillä, että Kela pystyy valtakunnallisena toimijana tehokkaammin huolehtimaan ihmisten taloudellisesta turvasta. Kelalla on käytettävissään asiakkaiden tietoja useista eri järjestelmistä, jolloin prosessin käsittely sujuu nopeammin ja asiakkaan kannalta jouhevammin, kun tulotietoja ei tarvitse esittää hakemuksen yhteydessä. Uudistuksen tavoitteena on myös nähty tukijärjestelmän yhtenäistäminen niin, että kuntakohtaiset erot pienenevät ja yhdenvertaisuus kansalaisten välillä paranee. Tavoitteena oli myös vähentää kuntien tehtäviä ja velvoitteita. (Eronen ym. 2016, 17; Näkki 2016, 101)

Vuoden 2016 Sosiaalibarometrissä (Eronen ym. 2016, 19-20, 26) kysyttiin kuntien sosiaali- ja terveysjohtajien ja sosiaalityöntekijöiden sekä Kelan henkilöstön mielipidettä Kela-siirtoon. Suurin osa vastaajista piti muutosta oikeana ratkaisuna. Sosiaalityöntekijät odottivat perustoimeentulotukityön päättymisen vapauttavan resursseja varsinaiseen sosiaalityöhön. Valtakunnan tasolla hyvänä pidettiin tasapuolisuuden lisääntymistä ja kuntakohtaisten erojen pienenemistä. Tuen hakemiselle Kelasta nähtiin myös olevan matalampi kynnys ja sen ajateltiin vähentävän toimeentulotuen leimaavuutta. Toisaalta huolta osassa vastaajista herätti juuri henkilökohtaisen kontaktin väheneminen ja pinnallistuminen, kun toimeentulotuki haetaan sähköisesti. Tämä taas ajateltiin voivan johtaa ohjauksen ja palvelutarpeen arvioinnin heikkenemiseen. Toimeentulotukityö on nähty sosiaalityön välineenä, jonka avulla on havaittu muitakin tuen tarpeita. Myös Kelan kykyä havaita asiakkaiden ongelmia ja avuntarpeita ja ohjata heitä kunnan palveluihin kyseenalaistettiin vastauksissa. Vastauksissa todettiin lisäksi toimeentulotukityön siirtämisen Kelalle muuttavan sosiaalityön roolia ja pakottavan sosiaalityön muuttamaan omaa toimintaansa. Avuntarpeessa olevien ihmisten saavuttaminen edellyttää vastausten mukaan aikaisempaa enemmän etsivää ja jalkautuvaa sosiaalityötä sekä lisääntyvää yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Karjalainen (2017, 250) pohtii lyhyesti toimeentulotukea ja kirjansa kirjoittamisen aikaan vasta tuloillaan olevaa Kela-siirtoa. Hänen mukaansa toimeentulotuen siirtyminen Kelaan voidaan nähdä mahdollisuutena kehittää kunnallisen sosiaalityön sisältöä. Kunnissa sosiaalityön ja etuuskäsittelyn eriyttäminen ei myöskään ole sujunut täysin ongelmitta, joten hän näkee muutoksen tältä osin tervetulleena. Toisaalta Karjalaisen mukaan Kela-siirto saattaa aiheuttaa myös erilaisia ongelmia. Suurin ongelma on se, miten perustoimeentulon myöntäminen jatkossa nivoutuu sosiaalityöhön. Miten turvataan kiireellisen toimeentulotuen saanti ja miten huolehditaan juuri kaikkein heikommassa asemassa olevien tarpeista?

2.3 Sosiaalityö on muutoksessa

Kuntien sosiaalityö on perinteisesti perustunut toimeentulotukeen ja työttömyyden hoitoon. Tehostamispaineet ovat synnyttäneet toimintaa, joka keskittyy toimeentulotuen käsittelyaikojen lyhentämiseen, asiakkaiden tarvearviointien ja aktivointimäärien lisäämiseen sekä ”sakkolistoihin”. Käytettyjä työtapoja ovat olleet neuvonta ja ohjaus erityisesti talouteen liittyvissä ongelmissa, suunnitelmien tekeminen, palveluohjaus ja kuntouttava työtoiminta. Hallinto, lait ja määräajat ovat hallinneet työtä, jonka on tiedostettu olevan liian toimistokeskeistä, ja jossa esimerkiksi rakenteellinen sosiaalityö ja yhdyskuntatyö ovat jääneet vähäiseksi. (Blomgren ym. 2016, 5)

Perustoimeentulon siirtyminen Kelan hoidettavaksi vaatii kuntien sosiaalityön uudistamista, jotta avun tarpeessa olevat asiakkaat tavoitetaan jatkossakin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ohjeistuksen (Blomgren ym. 2016) mukaan kunnissa on lisättävä paikallista yhteistyötä TE-palvelujen, sosiaali- ja terveydenhuollon, kunnan muiden hallinnonalojen sekä kolmannen sektorin kanssa, jotta voidaan tunnistaa ja ohjata sosiaalipalveluiden pariin mahdollisimman moni niitä tarvitseva. Yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa voidaan lisätä myös erilaisten osallisuutta ja hyvinvointia tuottavien hankkeiden ja hyvien käytäntöjen luomisen vuoksi. Yhteistyön tekemisen tapoja on syytä uudistaa, sillä monin paikoin yhteistyö, jossa sosiaalityön tehtäväksi on jäänyt kokonaisvastuun kantaminen, on koettu toimimattomaksi (Blomgren ym. 2016, 5). Sosiaalityön on myös aiempaa enemmän jalkauduttava ja siirryttävä asiakkaiden luo asuinalueille ja verkostoihin, jotta kynnys palveluihin hakeutumiseen madaltuu ja asiakkaiden tarpeisiin voidaan vaikuttaa parhaiten. (Blomgren ym. 2016, 1-2) Karjalaisen (2016, 129) mukaan jalkautuvaa sosiaalityötä on monissa kunnissa kokeiltu esimerkiksi juuri erilaisissa lähiöohjelmissa ja matalan kynnyksen malleissa, mutta se ei ole vielä onnistunut vakiinnuttamaan asemaansa.

Asiakaslähtöisyys tulee omaksua kaikessa sosiaalityössä muun muassa asiakasraatien kautta. Sosiaalityön tulee olla asiakkaiden tarpeisiin vastaavaa, sosiaalisen kuntoutuksen orientaatiota hyödyntävää työtä, jossa keskeistä on nopea reagointi ja tavoitteisiin perustuva prosessinomainen työtapo (Blomgren ym. 2016, 5). Kunnille jäävän täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen rooli on muuttunut, ja sitä tuleekin käyttää sosiaalityön välineenä yksilöllisen harkinnan mukaan asiakkaan näkemyksiä ja kokemuksia kuunnellen ja hyödyntäen. Tuen myöntämisen tulee perustua asiakkaan kohtaamiseen

ja tarpeiden arviointiin, jolloin sitä voidaan käyttää pitkäjänteisesti asiakkaan kokonaistilannetta edistäen. (Blomgren ym. 2016, 1-2, 4)

Blomgrenin (2016, 51-52) mukaan asiakkaiden hyvät kokemukset sosiaalityössä liittyvät henkilökohtaiseen tukeen ja pitkäaikaiseen asiakassuhteeseen sekä avun hakemisen helppouteen ja varmuuteen. Pitkäaikainen asiakassuhde sosiaalityöntekijään tai -ohjaajaan voi olla jopa elämää kannatteleva ja eteenpäin vievä voima vaikeassa tilanteessa elävälle henkilölle. Ammattilaisen kohtaaminen voi olla myös tärkeä sosiaalinen ja myös terapeutin tapahtuma yksinelävälle tai vaikka yksinhuoltajalle. Asioinnin helppouteen vaikuttaa merkittävästi myös se, kuinka matalalla kynnyksellä asiakas voi soittaa omalle virkailijalleen tai päästä häntä tapaamaan.

Kela on nyt reilun vuoden ajan vastannut perustoimeentulotuesta. Alku oli vaikea ja hakemusten käsittely ja tuen maksaminen ruuhkautuivatkin pahasti alkuvuodesta 2017. Sitten tilanne on tasaantunut. (Kela 2017) Siirron vaikutuksista asiakastyöhön kunnan sosiaalityössä on myös saatu kerättyä tietoa. Ensimmäisen vuoden ongelmana on ilmennyt juuri asiakkaiden heikko ohjautuminen sosiaalihuoltoon, joka on muun muassa mahdollistanut passivoitumisen. Kaikkein huono-osaisimmat sosiaalihuollon tarpeessa olevat henkilöt eivät ole riittävässä määrin ohjautuneet palveluiden piiriin kunnassa, mutta eivät myöskään Kelan palveluihin. Lisäksi sosiaalihuollon piiriin tullessaan asiakkaiden tilanteet ovat monimutkaistuneet ja vaikeutuneet. Hyvän toimintakyvyn omaavat ja nykyaikaisessa palvelujärjestelmässä asioimaan kykenevät toimeentulotuen hakijat sekä ne, jotka tarvitsevat ainoastaan rahallista tukea, taas ovat hyötynneet tuen sähköisestä hakemisesta. (Vogt 2018, 19, 21)

Nykyinen sosiaalityö on usein reaktiivista ja korjaavaa, kun sen soisi olevan tavoitteellista, ennaltaehkäisevää ja otteeltaan kuntouttavia prosesseja tukevaa. Asiakkaiden ja palvelujen kohtaamisessa on ongelmia, ja käytetyt työmenetelmät ovat vahvasti toimitokeskeisiä. Jalkautuvaan työhön yhteistyökumppaneiden ja asiakkaiden luo ei olla heittäyditty, vaikka sitä pidetään tärkeänä. Nykyinen sosiaalityö, jota sitovat hallinto ja rakenteet, pystyy huonosti vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Sosiaalityön on löydettävä Kela-siirron jälkeisen ajan asiakaskunta, ja kehitettävä sen mukaisia työmenetelmiä ja palveluita. On myös havahduttava ympärillä oleviin toimijoihin ja kumppaneihin, ja kehitettävä monitoimijaisia, asiakkaat kohtaavia malleja. Sosiaalityön on myös pystyttävä nopeammin reagoimaan asiakkaiden tarpeisiin ja yhteistyökumppaneiden esittämiin haasteisiin. (Karjalainen 2016, 134-135) Kivipellon ym. (2013, 101) mukaan on myös tärkeää tehdä työn yhteiskunnallista tehtävää entistä näkyvämmäksi.

3 ASUNNOTTOMUUS JA TUETTU ASUMINEN

3.1 Asunnottomuus ja sen vähentämisen politiikka

Tuetulla asumisella on monia eri tavoitteita, joista asunnottomuuden vähentäminen on yksi perimmäisistä. Tässä luvussa perehdyn paitsi tuettuun asumiseen sosiaalipalveluna, myös sen taustalla vaikuttavaan asunnottomuutta vähentämään pyrkivään politiikkaan ja sen aikaansaamiin erilaisiin hankkeisiin.

Asumisen tukea käsittelevä lainsäädäntö alkaa Suomen perustuslaista (731/1999). Sen 19 § määrittää, että julkisen vallan tulee edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tarvittaessa tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) taas lisää, että sosiaalipalveluja on järjestettävä muun muassa asumiseen liittyvään tuen tarpeeseen. Lain 21 §:n mukaan ”asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä”. Seuraavissa pykälissä 22-23 § määritellään asumispalvelut. Niillä tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä henkilölle, joka tarvitsee tukea asunnon tai asumisen järjestämisessä itselleen. Suomessa ei lain mukaan ole lähtökohtaisesti yksilön subjektiivista oikeutta asuntoon, mutta lainsäädännöllä pyritään edistämään ja turvaamaan asumista, ja toiminta tulee lain mukaan suunnata etenkin asunnottomien ja puutteellisesti asuvien asunto-olojen parantamiseksi. Suomessa kunnilla on velvollisuus kehittää asunto-olojaan niin, että sellaiselle kuntalaiselle, joka ei ilman kohtuuttomia vaikeuksia pysty hankkimaan itselleen asuntoa, voidaan järjestää kunnan puolesta kohtuulliset asuinolot. (Haahtela 2013, 185)

Asunnottomuus voidaan määritellä eri tavoin. Kapean määritelmän mukaan asunnottomia ovat vain ulkona ja yömajoissa asuvat. Laajemman määritelmän mukaan asunnottomuudessa ei kuitenkaan aina ole kyse metsässä tai porttikongeissa öitään viettävästä henkilöstä, vaan asunnottomuuteen luokitellaan katuasunnottomuuden lisäksi epävarma asuminen ja puutteelliset asuinolosuhteet (Edgar 2009, 16 Lehtosen ja Seppälän 2013, 73 mukaan). Näihin kuuluvat esimerkiksi majailu tuttavien tai sukulaisten luona tai tilapäismajoituksessa sekä myös hädän uhan alla eläminen (Lehtonen & Seppälä 2013, 73). Asunnottomuuden laajaan määritelmään ja siihen kuuluvaan epävarmaan asumiseen liittyy asunnottomuuden dynaamisuus. Asunnottomuus ei ole staattinen tila, vaan suurin osa asunnottomista on todettu poistuvan asunnottomuudesta melko nopeasti.

(Kostiainen & Laakso 2012, 3) Määritelmät vaihtelevat maittain, eikä esimerkiksi EU:ssa-kaan ole yhtenäistä määritelmää asunnottomuudelle. Määritelmällä vaikutetaan paitsi asunnottomien, myös moniongelmaisten ja paljon tukea tarvitsevien määrään tilastoissa (Busch-Geertsema ym. 2010, 48 Kostiaisen & Laakson 2013, 26 mukaan).

Valtio on pyrkinyt vähentämään ja poistamaan pitkäaikaisasunnottomuutta eri ohjelmilla. Nykyisen asunnottomuuden vähentämisperitiikan juuret ovat 1960-luvulla, jolloin kylmät talvet palelluttivat, myös hengiltä, roskalaatikoissa majailleita asunnottomia. Myöhemmin asunnottomuuden vähentäminen on liitetty osaksi valtakunnallista asuntopolitiikkaa ja asunto-ohjelmia. Kansainvälinen asunnottomuuden vuosi koettiin 1986, jonka yhteydessä Suomesta asunnottomuus päätettiin poistaa. (Karjalainen & Hänninen 2012 Kainulaisen ym. 2013, 49 mukaan)

Asunnottomuudesta ja sen vähentämisen politiikasta ei voida puhua ilman päihdepolitiikan huomioimista, sillä nämä ovat olleet vahvasti toisiinsa kytköksissä. Päihdeittömyyden vaatimus on pitkään ollut kynnyskysymys asumisen piiriin pääsemiseksi. 2000-luvun alun keskeinen innovaatio asunnottomuuden vähentämisessä oli Asunto ensin -periaatteen käyttöönotto. (Kainulainen ym. 2013, 49) Suomalaisen Asunto ensin -periaate määriteltiin ensimmäisen kerran Nimi ovelle -raportissa (Ara 2007). Sen mukaan Asunto ensin -periaate tarkoittaa, että ”Sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ratkaiseminen ei ole edellytyksenä asumisen järjestämiselle, vaan asunto on edellytys, joka mahdollistaa myös asunnottomana olleen henkilön muiden ongelmien ratkaisemisen.” Muutoksena aiempaan käytäntöön asunnottomalle tarjotaan asuntoa ilman ehtoa päihdeiden käyttämättömyydestä. Määrittely tarkoitti asunnottomalle myös omaa asuntoa vuokrasopimuksineen. Asunto ensin -periaate ja vuokrasopimukseen perustuva asuminen onkin lyönyt itsensä nopeasti läpi suomalaisessa asunnottomuuden vähentämiseen pyrkivässä politiikassa. (Kaakinen 2013, 16-17; Pleace ym. 2015, 59)

Kansalliset ohjelmat PAAVO I (2008-2011) ja PAAVO II (2012-2015) muodostavat nykyisen suomalaisen asunnottomuuspolitiikan ytimen (Pleace ym. 2015, 17, 20). Ohjelmia johdettiin ympäristöministeriöstä käsin ja yhteistyötä tehtiin sosiaali- ja terveysministeriön, oikeusministeriön, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) sekä silloisen Raha-automaattiyhdistyksen (nyk. Stea) kanssa. Ohjelmien avulla lisättiin Asunto ensin -periaatteella asuntoja ja tukihenkilöitä asunnottomille. Asunnottomuutta saatiin laskuun molempien ohjelmakausien ajan. PAAVO II:n aikana asunnottomien asuntoloista luovutettiin kokonaan ja siirryttiin asuntoihin asumisyksiköissä ja vuokrataloyhtiöissä. PAAVO-

ohjelmien jälkeen työtä on jatkettu Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmalla (2016-2019), jonka tavoitteena on paitsi entisestään lisätä asuntokantaa asunnottomille ja asunnottomuuden uhkaamille, myös panostaa asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn ja uusiutumisen estämiseen. (Kainulainen ym. 2013, 50; Karppinen & Fredriksson 2016, 20, 22; Asunto ensin 2018a, Asunto ensin 2018b)

3.2 Tuettua asumista

Moni asunnoton on moniongelmainen, eikä pelkän asunnon saaminen ratkaise kaikkia ongelmia. Siksi tarvitaan myös tukea asumiseen ja elämänhallintaan. Yhteistyö sosiaali- ja asuntotoimen sekä kuntien ja järjestöjen välillä on tärkeää tukiasumisen ja palvelujen saannin vuoksi. Onnistuneella tuella voidaan ehkäistä muun muassa asunnottomuuden uusiutumista esimerkiksi reagoimalla vuokratästeihin tai asumishäiriöihin. Moni päihdeongelmainen tai mielenterveyskuntoutuja pystyy asumaan normaalissa vuokra-asunnossa, mikäli saavat riittävästi ohjausta. Tuetun asumisen yksiköitä tarvitaan niille asiakkaille, joiden ongelmat tai tuen tarpeet ovat liian suuria normaaliin vuokra-asumiseen. (Hynynen 2005, 7)

Tukiasunnoilla tarkoitetaan yleensä alueen muuhun vuokra-asuntokantaan hajautettuja tuetun asumisen vuokra-asuntoja. Hajautetulla mallilla on monta hyvää puolta. Ensinnäkin ympäristön on helpompi hyväksyä hajautetusti sijoitetut tukiasunnot. Samalla ehkäistään alueiden eriarvoistumista, kun samalle alueelle ei keskitetä suurta määrää tukiasuntoja. Sosiaalinen ympäristö toimii myös asukkaiden toimintaa kontrolloivana elementtinä. Toiseksi hajautettu malli ehkäisee tukiasukkaiden välisten ryhmien muodostumista, jotka voisivat houkutella esimerkiksi päihteiden käyttöön yhdessä. (Kopomaa 2005 Lehtosen & Salosen 2008, 40 mukaan) Asukkaiden on hajautetussa mallissa oltava kuitenkin riittävän hyvässä kunnossa pystyäkseen itsenäiseen elämään, koska tuki ja ohjaus ei ole läsnä koko ajan. Tuetun asumisen vuokra-asunnot on yleensä hankittu välivuokraamalla esimerkiksi kuntien vuokra-asunnoista, yhdistyksiltä tai yksityisiltä vuokranantajilta. Tukiasunnoista ja tuetusta asumisesta puhuttaessa on hyvä huomata, että niillä voidaan tarkoittaa paitsi yksittäisiä tukiasuntoja muun vuokra-asuntokannan joukossa, myös asumisyksiköitä, joissa palveluntuottaja tarjoaa asuntojen lisäksi muitakin palveluita, kuten asumisen tuen. (Manninen & Tuori 2005, 11; Paasu 2005, 35)

Asunnottomuuden riskiryhmiin kuuluvat muun muassa päihteiden ongelmakäyttäjät ja mielenterveysongelmaiset. Rankka päihteiden käyttö vaikuttaa elämänhallintaan ja kykyyn huolehtia itsestään ja asioistaan, mutta päihteiden käyttöön yhdistyy usein muitakin tekijöitä, kuten psyykkisiä ongelmia, henkilökohtaisia menetyksiä, työttömyyttä, impulsivisuutta, välinpitämättömyyttä itseä ja muita kohtaan. Päihdehuollon asiakkaan voi olla vaikea löytää asuntoa vapailta asuntomarkkinoilta, jos luottotiedot ovat menneet tai taustalla on vuokratästejä ja henkilö on leimautunut päihteiden käyttäjäksi. (Manninen & Tuori 2005, 10-11) Psyykkiset ongelmat ja toimintakyvyn aleneminen taas voivat johtaa sosiaalisen verkoston kaventumiseen, arjen hoitamattomuuteen sekä fyysiseen rapautumiseen. Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut jakautuvat palveluasumiseen ja tuettuun asumiseen kuntoutujan tilan ja palvelun tarpeen mukaan. Hoidollista apua ja päivittäistä tukea tarvitsevat kuntoutujat asuvat palveluasumisyksiköissä. (Paasu 2005, 29)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja toimintaympäristö

Tässä opinnäytetyössä olen siis kiinnostunut tarkastelemaan aikuissosiaalityön tuetun asumisen palvelua sen asiakkaiden näkökulmasta ja yleisemmin sosiaalityötä siinä mitakaavassa, missä se heitä koskettaa. Huomioni on kiinnittynyt palveluiden käytön helpouteen ja vaivattomuuteen. Haluan myös selvittää, minkälaisia kynnyksiä asiakkaila on palveluiden hakeutumisessa.

Opinnäytetyöni alustava tavoite luotiin toimeksiantajan kanssa keväällä 2017. PRO SOS -osahankkeeseen kuuluvaan teemaan ”Matala kynnyks ja jalkautuminen sekä uudet hylutkin ideat” liittyen tulisin haastattelemaan harjoitteluni aikana Raision aikuissosiaalityön tuetun asumisen asiakkaita. Tarkoitus olisi kerätä asiakkaiden näkemyksiä, ajatuksia ja kokemuksia tuetusta asumisesta ja palvelujärjestelmästä. Taustalla vaikuttaa perustoi-meentulotuen Kela-siirto, joka mahdollisesti vaikuttaa toimeentulotuki-asiakkaiden käyn-teihin sosiaalitoimistossa.

Tutkimuskysymyksen lisäkysymyksineen muotoilin seuraavanlaisiksi:

- Millainen on tukiasukkaiden kokemus tuetun asumisen palvelusta?
  - o Kuinka helppona tukiasukkaat pitävät sosiaalitoimiston kanssa toimi-mista?
- Miten toimeentulotuen Kela-siirto on vaikuttanut tukiasukkaiden asiointiin kun-nan sosiaalitoimistossa?

Raisiossa tukiasunto-työ perustuu juuri välivuokrattuihin asuntoihin. Osa asunnoista on kaupungin vuokra-asuntoja, osa yksityisiltä asuntomarkkinoilta. Tukiasunnot on pää-sääntöisesti hajautettu eri puolille kaupunkia, vaikka tietyille alueille niitä onkin kertynyt useita. Asuntoja on erilaisille asiakkaille ja erilaisiin tarpeisiin yksiöstä alkaen. Kerrostalo-asuntojen lisäksi tukiasuntoihin kuuluu myös muutama rivitalo. Asiakkaita on kaikkiaan toista sataa, mutta osalle asunnon hankkiminen on ollut ainoa tarvittava tukimuoto. Näin ollen asumisen aikana tukea tarvitsevia asiakkaita tukiasunnoissa on noin kahdeksan-kymmentä. Tukiasuntokantaan kuuluvat myös soluasunnot, joka on monelle tukiasumi-

sen ensiaskel. Soluasunnoissa asuminen on asukkaalle eräänlaista koeaikaa. Jos asuminen solussa sujuu ongelmitta, siirtyy hän halutessaan hänelle osoitettuun esimerkiksi yksiöön.

Työtä tukiasukkaiden hyväksi tekee tukiasuntotiimi, johon kuuluvat sosiaalityöntekijä sekä kaksi sosiaaliohjaajaa. Tiimin sosiaalityöntekijän asiakaskunta koostuu pitkälti tukiasukkaista, mutta aikuissosiaaliyksikön muillakin sosiaalityöntekijöillä voi olla asiakkaina tukiasunnossa asuvia. Lisäksi tiimiin liittyy joka viikko puoleksitoista päiväksi työntekijä Turun A-klinikalta.

Vietin harjoitteluni pääasiassa ohjaajien työhön perehtyen. Työ on paljolti asiakastyötä asiakkaiden kotona ja toisinaan myös sosiaalitoimistolla. Ohjaajien tärkein työväline on ohjauksellinen keskustelu. Jokaisen uuden asiakkaan kanssa pyritään täyttämään asumisvalmennuslomake, jolla muun muassa kartoitetaan asukkaan taitoja asumiseen liittyen sekä erilaisia tuen tarpeita. Ohjaajilla ei kuitenkaan ole resursseja yksilökohtaiseen valmennukseen tai konkreettiseen ohjaukseen esimerkiksi asiakkaan asunnon siivoamisessa tai ruoanlaitossa. Näin ollen tukiasuntojen asiakasryhmä onkin sellaista, jonka on selviydyttävä useimmista arkeen kuuluvista asioista itsenäisesti.

Tuetun asumisen piiriin tulemisen syynä on usein asunnottomuus tai asunnottomuuden uhka. Suurin osa Raisionkin tukiasuntoihin tulevista asunnottomista määritellään asunnottomiksi lavean määritelmän mukaan, johon kuuluu muun muassa hädän uhan alla eläminen ja muu epävarma asuminen. Tilanteeseen joutumisen syyt ovat moninaisia. Kuitenkin yhteisenä nimittäjänä voidaan pitää jossain vaiheessa tapahtunutta elämäntilanteen pettämistä tai henkilökohtaista kriisiä. Asukkaissa on päihde- ja mielenterveysongelmia, muista riippuvuuksista kärsiviä, velallisia, vankilasta vapautuneita. Asiakasryhmän ongelmat ovat vakavia ja vaikuttavat oleellisesti heidän elämänlaatuunsa. Asiakkaita on yli 20-vuotiaista eläkeikäisiin.

Tukiasukkaiden elämäntilanteet ja syrjäytymisen aste vaihtelevat. Joukossa on myös opiskelevia, työssä tai kuntouttavassa työtoiminnassa käyviä, joille tukiasuminen on vain väliaikainen ratkaisu. Tukiasuntoihin tullaan muun muassa häätöjen ja terveydenhoidon, kuten päihde- ja mielenterveyspalvelujen kautta, ohjatusti sekä itse palvelun piiriin haakeutuen. Asiakas on vaikkapa kuullut tutultaan tuetusta asumisesta, ja ottaa yhteyttä sosiaalitoimistoon. Päätöksen asiakkaan ottamisesta tuetun asumisen piiriin tekee sosi-

aalityöntekijä. Asiakaskunnan ongelmista ja tilasta antaa osviittaa tuetun asumisen keskeiset yhteistyökumppanit, joita ovat ainakin Raision kaupungin päihde- ja mielenterveysyksikkö ja Turun A-klinikka.

Tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen. Kvalitatiivinen tutkimus kattaa hyvin laajan kentän erilaisia merkityksiä ja tutkimuksia. Laadullista tutkimusta on perinteisesti kuvattu ymmärtäväksi tutkimukseksi erotuksena selittävästä. Ymmärtämiseen liittyy eräänlaista eläytymistä tutkimuskohteisiin liittyviin motiiveihin, ajatuksiin ja henkiseen ilmapiiriin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 28) Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 157) mukaan laadullisen tutkimuksen lähtökohta on todellisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ei voi saavuttaa objektiivisuutta sen perinteisessä mielessä eikä myöskään hylätä arvolähtökohtiaan, sillä arvot, ja se mitä jo tiedetään, kietoutuvat yhteen ja ohjaavat tutkijan ymmärrystä tutkimuskohteesta.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston painotus ei ole tapausten määrässä, vaan siinä voidaan keskittyä pieneenkin määrään tapauksia. Jokainen tapaus pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. (Eskola & Suoranta 1999, 18) Analysointiin liittyy myös hypoteesittomuus, eli tutkijalla ei ole ennalta päätettyjä olettamuksia tutkimuksen kohteista tai tuloksista. On tosin huomioitava, että kaikkiin havaintoihin vaikuttavat havainnoijan aiemmat kokemukset, mutta niiden perusteella ei kuitenkaan tehdä tutkimusta rajoittavia ennakkoasetelmia. (Eskola & Suoranta 1999, 19) Laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä ei yleensä ole teorian tai hypoteesien testaus, vaan aineiston monitahoinen ja tarkka tarkastelu (Hirsjärvi ym. 2007, 160).

Laadulliselle tutkimukselle tyypillinen piirre on haastateltavan kohdejoukon tarkoituksenmukainen valinta satunnaisotannan sijaan (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Myös Eskola ja Suoranta (1999, 66) painottavat laadullisessa tutkimuksessa järkevän aineiston merkitystä. Jotta aineistosta voisi tehdä yleistettäviä tulkintoja, on aineiston oltava järkevästi koottu, esimerkiksi haastattelututkimuksessa haastateltavien olisi hyödyllistä jakaa yhteinen kokemusmaailma, omata tietoa tutkimusongelmasta ja olla itse kiinnostuneita tutkimuksesta.

Aineistona toimii haastatteluaineisto, jonka keräsin harjoitteluni aikana syksyllä 2017 haastattelemalla Raision kaupungin aikuissosiaalityön yksikön neljää tuetun asumisen asiakasta. Haastateltavien asiakkaiden suhteen sain toimeksiantajalta valinnanvapautta; vasta harjoitteluajani tulisi näyttämään minulle haastatteluun sopivat henkilöt. Yhtenä

ajatuksena oli kuitenkin nuoremman pään tukiasukkaat. Lopulliseen haastateltavien valikoitumiseen vaikutti harjoitteluni ohjaajien ehdotus. Heillä oli luonnollisesti kiinnostusta saada tietoa omien asiakkaidensa ajatuksista ja kokemuksista asumispalvelusta sekä mahdollisesti uusia näkökulmia ja välineitä työn tekemiseen. Näistä syistä ohjaajani ehdottivat haastateltaviksi henkilöitä, jotka ovat heille kaikkein haastavampia asiakkaita siinä mielessä, että he kokevat heiltä puuttuvan kunnolliset välineet vaikuttaa tai tukea näitä asiakkaita millään tavalla. Nämä henkilöt ottavat ohjaajien näkökulmasta huonosti apua vastaan ja ovat erittäin passivoituneita ja jumiutuneita nykyiseen elämäntilanteeseensa. He hyvin harvoin, jos milloinkaan, pyytävät apua tai tukea ohjaajilta, eivätkä tunnu hankkivan sitä itsenäisestikään. Haastateltavat olivat kaikki miehiä ja iältään noin 25-35 -vuotiaita. Pääteiden käyttö haastateltavilla oli vaihtelevaa. Masennus oli joukossa yleistä, yhtä lukuun ottamatta kaikilla haastatelluilla oli tai oli ollut masennuslääkitys.

Haastateltavien valinta vaikuttaa aina osaltaan tutkimuksen tuloksiin. Eri tilanteessa elävien asiakkaiden valinta olisi voinut tuoda erilaisia tuloksia. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan ole tehdä samalla tavalla yleistäviä päätelmiä kuin tilastollisessa tutkimuksessa. Täten kaikki laadulliset tutkimukset ovat oikeastaan tapaustutkimuksia. Analysoitava aineisto muodostaa kokonaisuuden eli tapauksen. Yleistyksiä ei voida tällöin tehdä suoraan aineistosta, vaan aineiston tulkinnoista (Eskola & Suoranta 1999, 66).

4.2 Aineiston keruu ja analysointi

Haastattelin asukkaita heidän kotonaan. Ajatuksena oli, että omassa kodissaan haastateltava olisi itselleen turvallisessa ja luontevassa ympäristössä, joka rentouttaisi haastateltavaa ja auttaisi haastattelun sujumisessa. Olin tavannut haastateltavia harjoittelun aikana jo ennen haastatteluja. Yleensä haastattelija ei toimi näin, mutta tässä tapauksessa mielestäni siitä oli etua, että olin näyttäytynyt heille muutaman kerran etukäteen. Haastattelemieni henkilöiden oli vaikea ryhtyä moniin arkisiinkaan asioihin. Heidän asenteensa ennestään täysin tuntematonta haastattelijaa kohtaan olisi myös saattanut olla välinpitämätöntä. Myös haastattelusta kieltäytyminen olisi voinut olla helpompaa, mikäli ohjaaja olisi ehdottanut asukkaalle haastattelua täysin tuntemattoman haastattelijan kanssa. Ja olisiko myös esimerkiksi mahdollinen häpeän tunne omaa elämäntilannetta

kohtaan vaikuttanut halukkuuteen puhua tuntemattoman kanssa? Uskon myös jännityksen haastattelutilanteessa olleen pienempi, kun molemmat osapuolet olivat jo tavanneet toisensa.

Kahta henkilöä haastattelin yksitellen, kun taas kahta haastattelin käytännön syistä yhdessä. Uskon saaneeni tietoa tasapuolisesti, vaikka osa haastatteluista olikin yksilöhaastatteluja ja osassa mukana oli kaksi haastateltavaa. Haastattelukierroksia tein kaksi, joten saatoin toisessa haastattelussa palata ensimmäisellä kierroksella jo käsiteltyihin asioihin ja syventää eri teemoista kerättyä tietoa. Tunnelma toisen kierroksen haastatteluissa oli myös vapautuneempi. Ensimmäisellä kierroksella kaksi haastateltavaa oli valmistautunut haastatteluun alkoholin avulla. En kuitenkaan pitänyt tätä haastattelun kannalta ongelmallisena, koska haastateltavat eivät kuitenkaan olleet humalassa. Tiesin haastateltavien jännittävän tilannetta, joten rentoutus alkoholin avulla saattoi jopa tehdä haastattelusta tuloksellisemman. Toisen haastattelukierroksen vapautuneempi tunnelma vaikutti yleisesti samalla tavalla.

Haastattelut sujuivat yleisesti hyvässä hengessä, mutta haastatteluaineistoa kertyi vaihtelevasti. Lyhin haastattelu kesti vain noin 15 minuuttia, pisin noin 40 minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin ja myöhemmin litteroitiin. Litteroitua materiaalia kertyi 19 sivua. Varsinkin ensimmäisen kierroksen haastatteluista osa oli hyvin pikaisia ja pintapuolisia, kun haastateltava vastasi ”en osaa sanoa” -vastauksilla tai vastasi muutoin vain muutamalla sanalla. Pyrin näissä tilanteissa tekemään hieman erilaisia kysymyksiä samasta aiheesta, mutta aina tämäkään ei tuottanut tulosta. Tyydyin myös lyhyisiin vastauksiin, jos ne sisälsivät jotain informaatiota. Osa ensimmäisen kierroksen haastatteluista oli molemmin puolin jonkin verran ilmapiiriä ja vuorovaikutusta tunnustelevia. Henkilöt, joita haastattelin yhdessä, saivat luultavasti tukea toisiltaan, sillä heidän kanssaan haastattelu sujui jo ensimmäisellä kierroksella avoimemmin. Toisella haastattelukierroksella palasinkin osa kanssa samoihin teemoihin, joista esitin kysymyksiä jo ensimmäisellä kerralla. Joihinkin asioihin sain lisätietoa, toisiin en.

Ensimmäisellä haastattelukerralla kyselin alkuun hieman haastateltavien taustasta ja heidän historiastaan tuetun asumisen asiakkaana. Seuraavat teemat käsittelivät tukiasumispalvelun käyttöä, sen hyötyjä ja merkitystä haastateltavalle sekä laajemmin sosiaalipalvelujen käyttöä ja käytön vaivattomuutta. Toisella haastattelukierroksella käsiteltiin osin samoja teemoja, jos tunsin, että ensimmäisellä kerralla en ollut saanut aiheesta juuri ollenkaan tietoa. Toisella kerralla myös halusin syventyä haastateltavien ja tukiasu-

misohjaajien väliseen suhteeseen sekä haastateltavien omaan tukiverkoston. Tavoitteena oli saada näkökulmaa siihen, miksi haastateltavat ottavat ohjaajien mielestä niin huonosti apua vastaan, eivätkä juuri milloinkaan pyydä apua mihinkään. Halusin kysyä myös haastateltavien ajatuksista omasta tulevaisuudestaan, vaikka aihe ei suoraan tutkimustehtävään kuulunutkaan. Se kuitenkin valaisisi haastateltavien ajattelua ja jumiutunutta elämäntilannetta. Toisen kierroksen haastattelut sujuivat rennommassa ilmapiirissä kaikkien haastateltavien osalta, mutta tämä ei silti välttämättä näkynyt vastausten pituudessa tai syvyydessä. On kuitenkin tärkeää huomioida, etten missään vaiheessa saanut tunnetta, että haastattelijat eivät haluaisi puhua kanssani käsiteltävistä aiheista.

Haastattelumuotona aineiston keruussa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Tässä haastattelutyypissä kysymykset voivat olla kaikille haastateltaville samat, mutta strukturoidusta haastattelusta poiketen haastateltavat vastaavat kysymyksiin omin sanoin valmiiden vastausvaihtoehtojen sijaan. Kysymysten sanamuodot saattavat myös vaihdella haastattelukohtaisesti. Valmiit kysymykset saattavat myös puuttua, mutta tiedossa ovat vähintään teemat eli aihealueet, joiden mukaan haastattelussa edetään. (Eskola & Suoranta 1999, 87; Hirsjärvi ym. 2007, 203)

Olennaista tässä haastattelumuodossa on kuitenkin se, että se etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijasta tiettyjen tärkeiden teemojen kautta. Tämä tuo paremmin haastateltavien äänen kuuluviin. Ihmisten tulkinnat ja heidän antamansa merkitykset asioista ovat tässä haastattelutyypissä keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48) Olin listannut kysymykset aihealueittain etukäteen, mutta haastatteluissa edettiin tilanteen mukaan, jolloin kysymysten sanamuoto ja järjestys saattoivat muuttua ennalta asetetusta. Pyrin tekemään mahdollisimman paljon avoimia kysymyksiä, mutta jouduin myös esittämään tarkentavia suoria kysymyksiä haastateltavien vähäsanaisuuden ja paikoin erittäin suppeiden vastausten vuoksi.

Haastattelu on yleisin aineistonkeruumenetelmä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Sen tarkoituksena on tuoda esiin haastateltavan ajatukset, käsitykset, kokemukset ja tunteet. Sen etuna muihin aineistonkeruumenetelmiin nähden on sen joustavuus. Aineiston keruuta voidaan säädellä tilanteiden ja vastaajien mukaan ja vastausten tulkintaan on enemmän mahdollisuuksia kuin lomakekyselyssä. Laadullisten aineistonkeruumenetelmien, kuten haastattelun käyttöä suositaan myös siksi, että siinä tutkittavien näkökulmat ja arvot pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2007, 160, 200)

Litteroitu eli kirjoitettuun muotoon siirretty aineisto analysoitiin käyttäen sisällönanalyysia. Sisällönanalyysia voidaan käyttää kaikessa laadullisessa tutkimuksessa. Sitä voidaan pitää paitsi yksittäisenä analyysimetodina, myös yleisenä, erilaisiin analyysikokonaisuuksiin liitettävänä teoreettisena kehyksenä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91) Sisällönanalyysilla pyritään saamaan aineistosta tiivistetty ja yleisessä muodossa oleva kuvaus, kuitenkin kadottamatta sen sisältämää informaatiota johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108)

Aloitin aineiston analyysin poimimalla ja merkitsemällä haastatteluaineistosta ne haastateltavien vastaukset, jotka liittyivät tutkimustehtävääni. Tutkimustehtävä ilmaisee, mistä olen tässä tutkielmassa kiinnostunut, joten jätin aineistosta kaiken sen ulkopuolisen tiedon pois (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92). Aineiston alkuperäisilmaisuja pelkistettiin, jotta tunnistettiin tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavat asiat. Aineiston pelkistämisessä ei kuitenkaan ole kyse sen yksilöllisten tai yksittäisten piirteiden häivyttämisestä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 101–103) Tämän jälkeen luokittelin aineistoa, etsin sieltä tiettyjä toistuvia teemoja, samankaltaisuuksia ja eroja vastaajien kesken. Seuraavassa luvussa esittelen haastatteluihin perustuvan aineistoni keskeisen sisällön suhteessa tutkimuskysymyksiin. Käsittelen aineistoa alaluvuissa tutkimuskysymysten mukaisesti.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Millainen on asukkaiden kokemus tuetun asumisen palvelusta?

Haastateltavat ovat olleet tuetun asumisen asiakkaita hieman alle vuodesta yli viiteen vuoteen. Kaikki ovat olleet asunnottomina ennen tukiasumis-asiakkaaksi pääsyä, osa pidempään, osa vähemmän aikaa. Nykyisen tilanteen taustalla on muun muassa varattomuutta, häätöjä sekä ongelmia mielenterveyden ja päihteiden kanssa.

Asukkaiden ajatuksia ja kokemuksia tukiasumisesta ja ohjaajien jalkautuvasta työstä pyrin selvittämään monin teemoin ja eri kysymysten avulla. Pyrin selvittämään, miten tukiasuminen käytännössä ilmenee asukkaiden elämässä, millaisista asioista ohjaajien kanssa keskustellaan, millaisiin asioihin asukkaat ovat kaivanneet tai heille on tarjottu tukea, miten asukkaat ovat mielestään hyötynneet tukiasukkaana olostaan ja onko tukiasumisessa huonoja puolia tai parannettavaa.

Kaikki haastateltavat olivat sanojensa mukaan tyytyväisiä asumispalveluun. Tärkeintä asukkaille oli, että heillä on katto pään päällä. Tuettu asuminen konkretisoituu haastateltaville asumisohjaajien kotikäynneillä, joita on haastateltavasta riippuen kerran viikossa tai kahden viikon välein. Myös sosiaalityöntekijän tapaamiset sosiaalitoimistolla nähtiin osana tuettua asumista.

Tärkeimmäksi tuen muodoksi kaikki haastateltavat kokivat taloudellisen tuen. Taloudellisella tuella tarkoitettiin avustusta bussikorttiin, maksusitoumuksia ruokakauppaan sekä erilaisissa kodin hankinnoissa, esimerkkinä pesukone. Varsinkin yhdelle vastaajista taloudellinen tuki oli ainoa tukimuoto, jota koki tarvitsevana. Yksi vastaaja mainitsi myös, että hänelle on syntynyt vaikutelma, että tukiasukkaana hänelle myönnetään muita helpommin esimerkiksi täydentävää toimeentulotukea ja muita avustuksia. Hänen mukaansa hänen ei-tukiasunnoissa asuvat kaverinsa eivät saa yhtä helposti esimerkiksi maksusitoumuksia ruokakauppaan.

Taloudellisen tuen ensisijaisuutta haastateltaville ilmentää se, että kaksi haastateltavaa sanoi ottavansa enemmän yhteyttä suoraan sosiaalityöntekijään, koska tällä on päätösvalta esimerkiksi maksusitoumuksiin. Kolmaskin haastateltava kertoi hänellä olleen viime aikoina enemmän asiaa sosiaalityöntekijälle kuin ohjaajille, koska on ollut taloudel-

lisen tuen tarpeessa. Hän kuitenkin lisäsi, että riippuu asiasta, ottaako yhteyttä sosiaalityöntekijään vai kertooko asiasta ohjaajille heidän käydessä. Yksi vastaaja ei tehnyt eroa ohjaajien ja sosiaalityöntekijän välillä, vaan oli näitä ”*periaattees aika samana pitäny*”.

Muuhun kuin taloudelliseen tukeen haastateltavat suhtautuivat siis vaihtelevasti. Ohjaajat käyvät haastateltavien luona viikon tai kahden välein. Ohjaajien kanssa asukkaat käyvät keskustellen läpi normaalisti kuulumisia ja muita ”perusasioita”, kuten asukkaan taloudellista tilannetta. Yksi vastaaja kertoi, että ohjaajien käynneillä puheenaiheena on yleensä hänen päihteidenkäyttönsä tai asunnon siivoaminen.

Ohjaajien kotikäyntien ja keskustelujen merkityksestä ja hyödyistä tuli haastatteluissa osin ristiriitainen kuva. Kaksi haastateltavaa kertoi, että ohjaajien käynnit ovat hyviä, koska ohjaajilta voi kysyä, jos ilmaantuu jotain huolia tai tarpeita. Toinen näistä vastaajista lisäsi myös, että ohjaajien käynnit ovat hyödyllisiä myös silloin, kun puhelimesta on loppunut puheaika. Vastaaja oli myös saanut apua erilaisten lomakkeiden täytössä sekä lääkäri-käynneillä. Suurimpana hyötynä nähtiin se, että tarpeen tullen ohjaajilta on kätevä kysyä apua tai neuvoa erilaisiin asioihin:

”Esimerkiks normaali asunnois, siellähän sä oot omillas, ei siel pompi sosiaalit. (tuki-asunnossa) Sä pystyt kysyy jos sun tarvii kysyy jotain, jos tarviit apuu johonki tai jos on joku huoli tai joku.”

Toisaalta kaksi vastaajaa koki, ettei ohjaajien käynneillä ole ollut vaikutusta heidän elämiseen tai asumiseen. Edellä mainittu vastaaja, joka kertoi ohjaajien kanssa käytyjen keskusteluiden käsittelevän päihteitä ja siivoamista, sanoi, ettei keskusteluilla ole ollut vaikutusta asunnon siisteyteen tai hänen päihteidenkäyttöön.

”Et samal taval mää oon käyttäny (päihteitä) vaikka on keskusteltukki. Ei se oo lisänny eikä vähentäny.”

Nämä kaksi vastaajaa eivät keksineet, mitä hyötyä tai vaikutusta ohjaajien käynneillä ja keskusteluilla olisi heidän elämäänsä ollut. Toinen näistä vastaajista kertoi kysyessä, olisiko hänen asumisensa erilaista ilman asumisohjaajien käyntejä:

”Mul on ihan sama periaattees käyks tääl ketää vai ei. En mä mitenkään erilaises jamas olis.”

Lomakkeiden täyttöapua, lääkäri-käynneissä avustusta tai taloudellista tukea lukuun ottamatta haastateltavat eivät osanneet nimetä tilannetta tai tarvetta, jolloin olisivat itse

pyytäneet ohjaajien tukea. Erilaisia tarjouksia on kyllä tullut ohjaajien suunnalta. Yksikin vastaaja muisti, miten ohjaajat olivat esimerkiksi yrittäneet puhua häntä liittymään erilaisiin aktiviteetteihin:

"Siis onhan sieltä tullu niit ehdotuksii. Niinko esimerkiks just jotku aa-kerhon tyyliiset jutut, et mennä sinne ja jutellaa, tai pelataan jotain, tennist tai sulkkist ja sählyy, mut mä kieltäytysin. Mä sanosin et en mä semmost tarvi, et jos mul on tarve ni mä kyl sit otan yhteyt."

Koska keskustelu on tukiasukkaiden kanssa työskentelyn keskeisin työväline, halusin avata tarkemmin, millaisista asioista asukkaat ja ohjaajat yleensä keskenään puhuvat. Ajattelin tämän myös valottavan asukkaiden suhdetta ohjaajiin. Kolme haastateltavaa kertoi, etteivät välttämättä halua puhua ohjaajien kanssa kovin henkilökohtaisista asioista. Seuraava sitaatti kuvastaa hyvin vastaajien suhdetta ohjaajiin ja siihen, mistä heidän kanssaan puhutaan. Kysyin, voiko ohjaajan kanssa vapaasti jutella mielessä pyörivistä asioista:

"No kyl mä tietenkä jotain tiettyi asioit voin sanoo mut en mä nyt ihan kaikkee."

Yksi vastaaja sanoi, ettei hänellä ole esteitä puhua ohjaajien kanssa, hän oli mielestään avoimesti kertonut huumeiden käytöstäkin. Kaikilla oli jokin läheinen, jonka kanssa jakaa henkilökohtaisia murheita ja asioita, yksi sanoi juttelevansa myös mieluummin lääkärilleen. En odottanutkaan, että asumisohjaaja olisi se taho, jonka kanssa jaetaan kaikkein henkilökohtaisimmat asiat, mutta se, mitä asioita asukkaat itsestään haluavat ohjaajien tietävän, kertoo jotain heidän käsityksestään ja suhteestaan ohjaajiin ja tuettuun asumiseen. Kiinnostavana yksityiskohtana yksi vastaajista kutsui haastattelun aikana ohjaajia "asunnonvälittäjiksi", jotka tekevät "tarkistuskäyntejä", tosin samassa haastattelussa henkilö kyllä puhui ohjaajista myös yhdistäen heidät sosiaalitoimistoon.

Vaikka varsinkin kaksi vastaajaa ei osannut kertoa, mitä hyötyä ohjaajien kotikäynneistä heille on ollut tai eivät kokeneet tarvitsevansa ohjaajien tukea, kaikki vastaajat kuitenkin pitivät näitä käyntejä lopulta hyvänä asiana. Vaikka osa haastateltavista oli sitä mieltä, että kotikäynneillä ei ole vaikutusta siihen, miten he elävät, eli missä kunnossa he itse ovat, kuinka paljon käyttävät päihteitä tai millaisessa kunnossa asunto pysyy, kaksi vastaajaa oli kuitenkin sitä mieltä, että kotikäynneillä on heihin aktivoiva vaikutus. Tietoisuus siitä, että ohjaaja saattaa tulla käymään, saa nousemaan sängystä ja myös hillitsemään jossain määrin eloa:

”Voi olla et ehkä menis vähän lujempaa tai jotain, voi olla et karkais ehkä käsistäki. Hyvin pitää kontrollis, et käy välil.”

Kiinnostavinta tässä on se, että myös ne henkilöt, jotka eivät nähneet ohjaajien käynneissä suoranaista hyötyä tai vaikutusta, pitivät kotikäyntejä hyvänä. Eräskin vastaajista piti käyntejä hyvinä, vaikka ei kuitenkaan millään osannut selittää, miksi ne ovat hyvä asia. Yritin saada vastausta monta kertaa muun muassa kysymällä suoraan, ”jos et näe ohjaajien käynneissä suoranaista hyötyä tai vaikutusta elämiseesi, niin miksi on mielestäsi hyvä, että he käyvät täällä (haastateltavan kotona)?”, johon haastateltava vastasi:

”Emmää tiedä, toi on vaikee kysymys! (nauraa) En mä osaa vastata tohon.”

5.2 Kuinka helppona tukiasukkaat pitävät sosiaalitoimiston kanssa toimimista?

Yhdelläkään haastatelluista ei ollut ongelmia ottaa yhteyttä sosiaalitoimeen tarpeen tullen, vaan kynnystä pidettiin hyvinkin matalana. Ohjaajille oli helppo puhua. Jokainen haastateltava myös kertoi, että heidän on helppo pyytää ohjaajilta apua, jos sitä tarvitsevat. Avun pyytämistä ei koettu häpeälliseksi tai muuten vaikeaksi. Kahdella vastaajalla vaikutti olevan erityisen vahva luottamus ohjaajiin ja sosiaalityöntekijään. Nämä vastaajat kokivat, että he voivat soittaa milloin vain, kun avun tarve syntyy. Toinen näistä haastateltavista myös totesi, että ohjaajista on ollut hänelle suurta apua. Kaikki haastateltavat olivat myös suoraan yhteydessä sosiaalityöntekijäänsä, kuten jo aiemmin todettiin. Myöskään tässä ei nähty korkeaa kynnystä, vaan sosiaalityöntekijälle soittaminen ja ajalla käyminen koettiin helpoksi ja vaivattomaksi.

Asumisohjaajien jalkautuvan työn merkitys jäi haastatteluissa hieman ristiriitaiseksi. Toisaalta kukaan haastateltavista ei nähnyt ohjaajien käynneissä suurta konkreettista hyötyä, mutta erityisesti kaksi haastateltavaa piti heidän käyntejään hyvänä. Tieto siitä, että ohjaajat käyvät säännöllisesti, pitivät heitä ruodussa ja he tiesivät, että jos heille tulee jotain ongelmia tai kysyttävää, ohjaajilta voi kysyä näiden käydessä. Kaksi haastateltavaa taas ei nähnyt ohjaajien käynneissä hyötyjä eivätkä pystyneet kertomaan, mitä ohjaajien käynnit heille antavat. Kuitenkin nämäkin henkilöt pitivät ohjaajien käyntejä hyvänä. Myös haastateltava, joka kaikista haastatelluista näki vähiten merkitystä ohjaajien käynneissä, ei vastustanut ohjaajien käyntejä, vaan kertoi, että nykyinen tahti, jossa ohjaajat käyvät viikon – kahden välein, on hänelle sopiva.

Kaikki haastateltavat myös kävivät itse tarpeen tullen sosiaalitoimistolla, joten he eivät ole vain jalkautuvan työn varassa. Kysymykseen siitä, miten asiointi muuttuisi, mikäli asumisohjaajien käynnit loppuisivat, erään haastateltavan vastaus edustaa hyvin koko joukon ajattelua:

”En mää usko et se mitenkään hankalampaa olis. Ei täs tarvii ku puhelimella soittaa.”

Haastateltavien palveluiden käyttö-kynnyksistä kertoo myös se, että haastattelujen mukaan he ovat itse hakeutuneet sosiaalitoimistoon tukiasunnon toivossa ja lisäksi esimerkiksi mielenterveyspalveluihin. Kolme haastateltavaa kertoi tekemistään toimenpiteistä tukiasunnon saamiseksi. Näihin kuului muun muassa poste restante -osoitteen siirto Raitioon tai pyöräily sosiaalitoimistoon kysymään asiasta. Kaksi haastateltavaa mainitsi lisäksi hakeneensa itsenäisesti apua mielenterveysongelmiin.

5.3 Miten toimeentulotuen Kela-siirto on vaikuttanut tukiasukkaiden asiointiin kunnan sosiaalitoimistossa?

Toimeentulotuen Kela-siirrosta huolimatta kaikki haastateltavat kertoivat edelleen asioivansa sosiaalitoimistossa sekä omasta aloitteesta että välillä myös sosiaalityöntekijän kutsusta. Käynnit eivät tosin ole kaikilla aivan yhtä säännöllisiä kuin ennen Kela-siirtoa. Yksi haastateltava mainitsi käyntien vähentyneen.

Sosiaalityöntekijän ajalle haastateltavat hakeutuvat silloin, kun tarvitsevat perustoimeentulotuen ulkopuolista taloudellista tukea. Näitä ovat esimerkiksi jo mainitut täydentävän toimeentulotuen maksusitoumukset. Haastateltavat kertoivat asioivansa sosiaalitoimistossa noin kerran kuukaudessa tai kahden kuukauden välein. Yksi haastateltava sanoi asioineensa viime aikoina hieman tiheämpään, noin kahden viikon välein tai kerran kuukaudessa.

”Jos just tarviin jotain ruoka-avustusta niin sit mä soitan ja pyydän aikaa. Menen sit ja siin voi samalla jutella jotain muitakin asioita, jos on tarpeen.”

Kolme haastateltavaa kertoi saaneensa sosiaalitoimistosta apua ja neuvoja toimentulotuen hakemiseen Kelalta. Yksi haastateltava kertoi, miten oli sosiaalityöntekijän kanssa täyttänyt hakemuksen tämän ajalla ollessaan:

”Joo kyl mä sossun kans, olin ajalla ni se neuvos, täytettiin se lappu. Kyl mä siihen neuvoo sain.”

Nykyään hän kertoi täyttävänsä hakemuksen sujuvasti netissä, ja piti sitä vaivattomana vaihtoehtona aiempaan sosiaalitoimistossa käymiseen verrattuna.

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

6.1 Tulosten yhteenveto ja pohdintaa

Kaikki haastateltavat olivat saamiinsa palveluihin tyytyväisiä. Palveluilla tarkoitetaan tässä lähinnä tukiasumista eli asumisohjaajien kotikäyntejä sekä asiointia sosiaalityöntekijän kanssa. Muita säännöllisiä palvelutarpeita haastateltavilla ei ollut. Tyytyväisyys tuettuun asumiseen johtui siitä, että heillä ylipäättään oli asunto, ja asuminen siinä koettiin helpoksi ja vaivattomaksi. Asukkaiden vähäiset tarpeet oli helppo hoitaa joko itse sosiaalitoimistoon soittamalla ja ajan varaamalla tai asumisohjaajien käydessä. Haastateltavat vakuuttivat olevansa kykeneviä hoitamaan omia asioitaan ja lähestymään oma-aloitteisesti tuetun asumisen työntekijöitä, mikäli kohtaavat ongelmia, joista eivät selviä itse. Haastateltaville ei heidän mukaansa tuottanut vaikeuksia tai häpeää pyytää apua.

Kokemukseen asioinnin vaivattomuudesta vaikuttanee se, että asukkailla on tietyt pysyvät ohjaajat ja sosiaalityöntekijä, joiden kanssa he asioivat. Näihin henkilöihin on syntynyt luottamuksellinen suhde, joka helpottaa asiointia. Apua on helppo pyytää, tapahtuipa se sitten puhelimitse tai kasvokkain, kun tietää, että apua myös saa. Tutut työntekijät myös tuntevat asiakkaansa, joten joka kerta ei tarvitse aloittaa tilanteen selvittämistä alusta.

Asumisohjaajien jalkautuva työ haastateltavien kotiin koettiin vähintään harmittomana, kerran viikossa tai kahdessa tapahtuvana lyhyenä jutusteluna, parhaimmillaan apuna ja turvallisuuden tunteena; asukas voi olla levollisin mielin, kun tietää, että asunnolla käydään säännöllisesti tarkistamassa tilanne. Puheajan loppuminen puhelimestakaan ei haittaa, sillä ohjaajat voivat tarvittaessa välittää viestiä sosiaalityöntekijälle sosiaalitoimistoon. Vaikka ohjaajien jokaista yksittäistä käyntiä ei koettu erityisen hyödylliseksi, ne olivat hyvä olla olemassa siltä varalta, että tarvetta ilmenee. Kotikäynneillä saattoi olla myös kontrolloiva vaikutus. Tieto siitä, että ohjaajat käyvät säännöllisesti, auttoi pitämään esimerkiksi omaa päihteiden käyttöä kurissa. Ohjaajien käyntien merkitys esimerkiksi mahdollista yksinäisyyttä lieventävänä tekijänä jäi tässä tutkimuksessa selvittämättä.

Kela-siirrolla ei ole ollut merkittäviä vaikutuksia näiden henkilöiden asiointiin kunnan sosiaalitoimistossa, vaan he kävivät siellä edelleen säännöllisesti, vaikka mahdollisesti hie-

man aiempaa harvemmin. Sosiaalitoimistosta haettiin esimerkiksi täydentävää toimeentulotukea ruokaan. Haastattelemani henkilöt eivät lähtökohtaisesti kuuluneetkaan siihen ryhmään, joka on vaarassa jäädä kunnallisten sosiaalipalveluiden ulkopuolelle Kela-siirron seurauksena, koska heillä oli pysyvä ja säännöllinen kontakti sosiaalipalveluihin tuetun asumisen kautta.

Aikuissosiaalityön palvelujärjestelmä näyttäytyy haastateltaville siis tukiasunnon, asumisohjaajien kotikäyntien ja sosiaalityöntekijän myöntämien taloudellisten avustusten muodossa. Kun näistä tärkeimpinä pidettiin asuntoa ja taloudellisia tukia, jää varsinaisen (jalkautuvan) sosiaalityön osuus melko pieneksi. Vastaajat pitivät itseään toimintakykyisenä ja valmiina hankkimaan apua, jos ongelmia ilmeni. Ehkä tästä syystä he eivät olleet kovinkaan vastaanottavaisia heille ”ylimääräiselle” tuelle, jota ohjaajat tarjosivat. On myös hyvä muistaa, että tukiasuntoon pääsevien tuleekin pystyä hyvin pitkälti itsenäiseen elämiseen. Asumisohjaajien resurssit eivät riitä asukkaan jokapäiväisen asumisen askareissa tukemiseen.

Aineistoa tutkiessa tulee miettineeksi jalkautuvan asumisohjauksen tavoitteita ja roolia asukkaiden elämässä. Missä asioissa asumisohjaaja voi auttaa? Millaisia tuen tarpeita ja odotuksia asiakkailta on ohjaajien tukea kohtaan? Haastateltavien kohdalla heidän ja ohjaajien käsitykset ainakin tuen tarpeista erosivat toisistaan. Jalkautuvan sosiaalityön sisältöä ja kohteita mietittäessä ja kehitettäessä voisikin tämän tutkimuksen perusteella pohtia, mitä sillä tavoitellaan ja minkälaisia vaikutuksia sillä halutaan saada aikaan. Tässä työssä jalkautuvan työn vaikuttavuudesta ei asukkaiden näkökulmasta syntynyt kovin vahvaa kuvaa. Asumisohjaajien käynneillä oli kärjistetyksi ilmaistuna sama rauhoittava vaikutus kuin jauhesammuttimella; Sellainen on hyvä olla olemassa, vaikka käyttöä sille tuskin kovin usein tulee.

Jalkautuvaa työtä tekevät varmasti miettivät joka päivä työssään, millainen vaikutus heidän työllään on asiakkaiden elämään. Asiakkaiden tilanteet vaihtelevat, osalla parempaan ja osalla huonompaan suuntaan. Osalla tilanne voi pysyä pitkäänkin melko staattisena. Näistä silmin havaittavista muutoksista ja toki keskusteluista asiakkaiden kanssa työntekijä voi tehdä päätelmiä työnsä vaikuttavuudesta, mutta asiakkaan itsensä tekemällä säännöllisellä vaikuttavuuden arvioinnilla työntekijät saisivat tarkempaa tietoa työnsä tuloksista asiakkaan näkökulmasta. Esimerkiksi tämän työn haastateltavien kohdalla ohjaajat kokevat, etteivät ole pystyneet juuri vaikuttamaan asukkaisiin, mutta ainakin osa haastateltavista koki, että ohjaajista on ollut apua.

Nykyisin uusien tukiasukkaiden kanssa pyritään täyttämään asumisvalmennuslomake, jolla kartoitetaan tuen tarpeita ja itsenäisen asumisen taitoja. Voisiko esimerkiksi tätä käytäntöä laajentaa niin, että asukas täyttäisi säännöllisesti arviointilomakkeen, jolla kartoitetaan asiakkaan omia näkemyksiä hänen asumisensa ja elämänlaatunsa kehittymisestä ja tukitoimien vaikutuksesta niihin?

Pohdittavaksi jää myös kysymys henkilön kyvystä tunnistaa omia ongelmiaan ja tuen tarpeita. Asumisohjaajilla on huoli haastateltavien tukiasukkaiden tilasta ja tulevaisuudesta. Heidän näkökulmastaan asukkaat elävät näköalatonta ja passiivista elämää ja tarvitsevat apua muutoksen aikaansaamisessa. Kuvaavaa on, että yksikään haastateltavista ei osannut kuvitella omaa tulevaisuuttaan. Päivä kerrallaan elämisen mentaliteetti eli heissä erittäin voimakkaana. Asukkaat sen sijaan kokevat tarvitsevansa pääasiassa taloudellista tukea. Muuten he sanovat olevansa oloihinsa tyytyväisiä tai sitten toteavat vain itse voivansa vaikuttaa omiin ongelmiinsa. Puheen tasolla he myös vakuuttavat olevansa kykeneviä hankkimaan apua, jos tarvetta ilmenee.

Tästä selkeästä ristiriidasta jää kysymys, onko asukkaiden tyytyväisyys aitoa vai onko kyseessä turtuminen ja sokeutuminen omaan tilanteeseen ja kykenemättömyys nähdä itsensä nykyistä paremmassa tilanteessa? Ja voiko ainoastaan asianomainen itse vaikuttaa omien ongelmien ratkaisuun? Onko tyytyminen tilanteeseen, jossa henkilö sanoo olevansa tyytyväinen, vaikka sivustaseuraajien mielestä elo ja asuinolot eivät täytä ihmisarvoisen elämisen kriteerejä? Sosiaalipalveluiden asiakkaat ovat monesti huonoosaisia ja moniongelmaisia, jotka eivät itse kykene täysin näkemään omaa kurjaa tilannettaan ja eivätkä saamaan aikaan muutosta, vaan tarvitsevat toisten tukea. Olisi vähintäänkin eettisesti arveluttavaa jättää tällaiset henkilöt omaan näennäiseen tyytyväisyyteensä tai odottamaan oman muutos-motivaation syttymistä, kun siihen voidaan oikein välinein vaikuttaa. Vaikka asiakas ei näkisikään vakavia puutteita omassa tilanteessaan, tulee ammattilaisen pyrkiä puuttumaan niihin. Tämä on jokapäiväistä työtä myös Raison tukiasuntotiimissä.

6.2 Tutkimuksen eettisyys ja opetukset sen tekijälle

Eettisesti hyväksyttävä ja luotettava tutkimus edellyttää sen tekemistä hyvän tieteellisen käytännön mukaisella tavalla. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus kaikissa tutkimustyön eri vaiheissa, kuten tiedonhankinnassa, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä. Tutkimuksessa tulee noudattaa

avoimuutta ja vastuullisuutta. Muiden tutkijoiden työtä tulee kunnioittaa muun muassa asianmukaisilla viittauksilla. Tutkimuksen aikana syntyneet tietoaineistot tulee tallentaa tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Tutkimuksen tekoon liittyvät tutkimusluvut tulee hankkia ennen tutkimuksen tekoa. Hyvän tieteellisen käytännön toteutumisesta vastaa jokainen tutkimuksentekijä itse. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6-7)

Suurin oppimisen paikka työssäni oli selvästi aineiston keruussa. Aineiston jäädessä pituudeltaan vähäiseksi haastattelujen lukumäärän nähden, jäin miettimään omaa osaamistani ja rooliani haastattelijana, ja miten olisin saanut haastateltavat enemmän syvennymään valittuihin teemoihin. Olisiko haastatteluista ”saanut irti” enemmän, jos olisin toiminut haastateltavien kanssa pidempään? Rakentamalla molemminpuolista luottamusta pidemmän aikaa, olisin luultavasti uskaltanut haastaa henkilöitä enemmän pohtimaan valittuja aiheita, ja haastateltavat taas olisivat mahdollisesti heittäytyneet enemmän pohdintaan. Toisaalta en tiedä, miten tai missä roolissa olisin voinut tutustua haastateltaviin paremmin, kun he halusivat pitää tiettyä etäisyyttä esimerkiksi asumisohjaajiin. On myös huomioitava, että mitä vähemmän haastattelija tietää haastateltavista, sitä vähemmän ennakko-oletukset vaikuttavat haastatteluun ja sitä kautta saatuun aineistoon.

Tällä kertaa vastauksissa jäätiin melko pinnalliselle tasolle. Lyhyissä ja niukkasisältöisissä haastatteluissa näkyy selvästi kokemattomuuteni haastattelijana, kun tyydyin liiaksi lyhyisiin muutaman sanan vastauksiin ja ”en osaa sanoa” -vastauksiin. Lopputulokseen vaikutti myös ennakko-oletus haastateltavista. Oletettiin, että henkilöt ovat vaikeita haastateltavia, eivätkä puhu paljon. Kun näin myös kävi, tilanne oli helppo hyväksyä ennakko-oletuksen mukaisena ja tyytyä siihen, mitä sai. Kokemattomuuteni haastattelijana näkyi siinä, että en ehkä osannut tukea haastateltavia tarpeeksi asioiden sanallistamisessa. Toisaalta kuinka paljon haastateltavaa voi auttaa vastauksen sanallistamisessa vaikuttamatta itse sen sisältöön? Valittuihin teemoihin olen tyytyväinen. Sain mielestäni selvitettyä asukkaiden näkökulmaa palvelujärjestelmää kohtaan siinä määrin, miten se heitä koskettaa ja tukee.

Valittiinko haastateltaviksi tutkimuksen tekemisen kannalta oikeat henkilöt? Jo aiemmin todettu ohjaajien kokema haastateltavien passiivisuus tukitoimia ja muutosta kohtaan tuli selväksi myös haastatteluissa. Näennäinen tyytyväisyys omaan elämäntilanteeseen ja toisaalta näköalattomuus omaa itseä ja tulevaisuutta kohtaan jätti aineistoni sisällöltään paikoin köyhäksi. Vaikeimpien asiakkaiden valinta saattoi osoittautua myös vaikeimpien haastateltavien valinnaksi.

Voidaan kuitenkin todeta, että välillä on hyvä kuulla myös kaikkein hiljaisimpien asiakkaiden ääntä, vaikka heillä ei niin paljon sanottavaa olisikaan. Jos aina kuultavaksi valitaan niitä, jotka puhuvat mielellään ja joilla on näkemys joka asiasta, saadaan toki paljon aineistoa, mutta samalla hiljaisempi osa asiakaskunnasta jää kokonaan syrjään. Se, että haastatteleman asukkaat ylipäättään suostuivat haastateltavaksi, oli ohjaajien ja minunkin mielestäni hieno ja arvostettava asia. Näiden henkilöiden ajatukset ja mietteet ovat yhtä tärkeitä kuin kenen tahansa muunkin.

LÄHTEET

Ara. 2007. Nimi ovelossa – Neljän viisaan ryhmän ehdotukset. Viitattu 27.2.2018 http://asuntoensin.fi/assets/files/2016/09/nimi_ovessa-raportti.pdf

Asunto ensin. 2018a. PAAVO II. Viitattu 27.2.2018 <http://asuntoensin.fi/ohjelma/historia/paavo-ii-2012-2015/>

Asunto ensin. 2018b. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma (2016-2019). Viitattu 27.2.2018 <http://asuntoensin.fi/ohjelma/>

Blomgren, S. 2016. Asiakkaat julkisissa palveluissa – helppous ja mutkattomuus vai epävarmuus ja läpinäkymättömät toimintatavat. Teoksessa Blomgren, S., Karjalainen, J., Karjalainen, P., Kivipelto, M., Saikkonen, P. & Saikku, P. Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. Raportti 4/2016. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 41-73. Viitattu 28.2.2018 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130515/URN_ISBN_978-952-302-648-3.pdf?sequence=1

Blomgren, S., Karjalainen, J., Karjalainen, P., Kivipelto, M., Saikkonen, P. & Saikku, P. 2016. Perustoimeentulotuki siirtyy Kelaan – miten asiakas saa sosiaalityön palvelut? Päätösten tueksi 1/2016. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.2.2018 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129739/PT2016_01verkko.pdf?sequence=1

Busch-Geertsema, V., Edgar, W., O'Sullivan, E. & Pleace, N. 2010. Homelessness & Homeless Policies in Europe: Lessons from Research. A Report prepared for the European Consensus Conference on Homelessness 9-10 December 2010. Bryssel: FEANTSA.

Edgar, B. 2009. European Review of Statistics on Homelessness. Bryssel: FEANTSA.

Eronen, A., Lehtinen, T., Londén, P. & Perälähti, A. 2016. Sosiaalibarometri 2016. Eriyiskatsaus toimeentulosta ja sote-uudistuksesta. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, M. & Viheriäranta, K. 1982. Keskustelua sosiaalityön metodista. Sosiaalityön vuosikirja. Helsinki: Sosiaalityöntekijäin liitto. 27-43.

Haahtela, R. 2013. Työntekijöiden ja asiakkaiden kohtaamisia asumisyksiköissä. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 183-208.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hynynen, R. (toim.) 2005. Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Suomen ympäristö 745. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Juhila, K. 2008. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön areenat. Teoksessa Jokinen, A. & Juhila, K. (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino. 14-47.

Kaakinen, J. 2013. Asunto ensin ja sitten. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 15-24.

Kainulainen, S., Saari, J. & Häkkinen, J. 2013. Kadulta asuntoon – Vaikutukset hyvinvoinnille. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 49-72.

Karjalainen, J. & Hänninen, S. 2012. Pitkäaikaisen asunnottomuuden vähentämisestä tehtiin ohjelma. Teoksessa Hänninen, S. & Junnila, M. (toim.) Vaikuttavatko politiikkatoimet? Helsinki: THL. 105–112.

Karjalainen, P. 2016. Sosiaalityön uusi asento: paikka, rooli ja orientaatio. Teoksessa Blomgren, S., Karjalainen, J., Karjalainen, P., Kivipelto, M., Saikkonen, P. & Saikku, P. Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. Raportti 4/2016. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 41-73. Viitattu 28.2.2018 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130515/URN_ISBN_978-952-302-648-3.pdf?sequence=1

Karjalainen, P. 2017. Aikuissosiaalityö. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 247-259.

Karppinen, J. & Fredriksson, P. 2016. Loppuraportti. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma 2012-2015. PAAVO 2. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Kela. 2015. Toimeentulotuki siirtyy Kelan hoidettavaksi vuonna 2017. Viitattu 27.2.2018 <http://www.kela.fi/-/toimeentulotuki-siirtyy-kelan-hoidettavaksi-vuonna-2017>

Kela. 2017. Perustoimeentulotuen ruuhka helpottanut. Viitattu 28.2.2018 http://www.kela.fi/ajan-kohtaista-toimeentulotuki/-/asset_publisher/EoICF5z5o9tb/content/perustoimeentulotuen-ruuhka-helpottanut?_101_INSTANCE_EoICF5z5o9tb_redirect=%2Fajankohtaista-toimeentulotuki%2F-%2Fasset_publisher%2FEoICF5z5o9tb%2Fcontent%2Fid%2Fasumistuki

Kela. 2018. Toimeentulotuen kokonaisuus. Viitattu 27.2.2018 <http://www.kela.fi/toimeentulotuki-kokonaisuus>

Kivipelto, M., Blomgren, S., Karjalainen, P. & Saikkonen, P. (toim.) 2013. Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä – arviointimalleista mittareihin. Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.2.2018 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104473/URN_ISBN_978-952-245-864-3.pdf?sequence=1

Kopomaa, T. 2005. Naapuruussuvaitsevaisuus. Tuetun asumisen ja palvelutoiminnan yhteys lähiympäristöön, asukasvaikuttamiseen ja kaupunkisuunnitteluun. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Kostiainen, E. & Laakso, S. 2013. Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 26-48.

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 12.2.2018 https://www.thl.fi/documents/10531/1787240/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/8bc8490c-c2e2-4ad5-ada8-0ce8df65435e

Lehtonen, L. & Salonen, J. 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Suomen ympäristö 3/2008. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Lehtonen, L. & Seppälä, U. 2013. Kodittomuutta ja rakenteellista välinpitämättömyyttä – Lapsiperheiden epävarma asuminen Suomessa. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 73-110.

Liukko, E. 2006. Kuntouttavaa sosiaalityötä paikantamassa. Helsinki: SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 9.

Manninen, M. & Tuori, T. 2005. A-klinikkasäätiön tuettu asuminen. Teoksessa Hynynen, R. (toim.) Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Suomen ympäristö 745. Helsinki: Ympäristöministeriö. 9-26.

Näkki, P. 2016. Sosiaaliohjaus aikuissosiaalityössä. Teoksessa Sosiaaliohjaus – lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki: Edita Publishing Oy. 100-114.

Paasu, J. 2005. Mielenterveyskuntoutujien tuettu asuminen ja asumista tukevat palvelut pääkaupunkiseudulla ja Lohjalla. Teoksessa Hynynen, R. (toim.) Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Suomen ympäristö 745. Helsinki: Ympäristöministeriö

Pleace, N., Culhane, D., Granfelt, R. & Knutagård, M. 2015. The Finnish Homelessness Strategy. An International Review. Reports of the Ministry of Environment 3en/2015. Helsinki: Ministry of Environment. Viitattu 28.2.2018 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153258/YMra_3en_2015.pdf?sequence=5

PRO SOS. 2018. Vasson PRO SOS osahanke. Viitattu 28.2.2018 http://www.prosos.fi/?page_id=283

Raisio kaupunki. 2017. Terveyspalvelut. Viitattu 21.9.2017 http://www.raisio.fi/palvelut-a-o/terveyspalvelut/fi_FI/terveyspalvelut/

SONet BOTNIA. 2017. PRO SOS – uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa -hanke käynnistyi. Viitattu 28.2.2018 http://www.sonetbotnia.fi/etusivu/PRO_SOS___uudenlaista_sosiaalityota_yhdessa_rakentamassa___hanke_kaynnistyi__170.html

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 23.2.2018 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 1997. Toimeentulotukikokeilu 1995-1996. Loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015. Toimeentulotuen uudistamista selvittäneen työryhmän loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 27.2.2018 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74538/URN_ISBN_978-952-00-3591-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen perustuslaki 731/1999. Viitattu 23.2.2018 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P19>

Taina, J. & Kotiranta, T. 2014. Sosiaalityötä ja toimeentulotukea – aikuissosiaalityö paikkaansa hakemassa. Teoksessa Haverinen, R., Kuronen, M. & Pösö, T. (toim.) Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Tampere: Vastapaino. 179-195.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 6.3.2018

Vogt, E. 2018. Kela-siirron vaikutukset täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiseen ja kuntien aikuissosiaalityöhön. Kokemuksia Kela-siirrosta -seminaari. Kuntaliitto. Viitattu 28.2.2018 <http://koskeverkko.fi/wp-content/uploads/2018/01/Kela-siirron-vaikutukset-t%C3%A4ydent%C3%A4v%C3%A4n-ja-ehk%C3%A4isev%C3%A4n-toimeentulotukeen-10.1.2018.pdf>

Liite 1: Haastattelurungot

Haastattelu 1

Teema 1: Haastateltavan tausta

Haastateltavan ikä?

Kuinka kauan olet ollut tukiasunto-asiakkaana?

Miten olet tullut tuetun asumisen piiriin / Mitä kautta sait tiedon tukiasumisesta?

Miksi mielestäsi ajauduit tukiasukkaaksi?

Teema 2: Tuetun asumisen aloitus

Onko kanssasi tehty asumisvalmennus-lomake? Miten sitä on hyödynnetty?

Minkälaisena muistat tilanteen, kun aloitit tukiasumisessa? Oliko alussa paljon tai liikaa uusia asioita?

Teema 3: Jalkautuvan työn merkitys

Mitä hyötyä tukiasumisesta on ollut sinulle?

Miten sitä on kohdallasi toteutettu?

Koetko tarvitsevasi ohjaajilta konkreettisempaa tukea arjen eri askareisiin? (Suhtautuminen)

Mitä vielä kaipaisit tukiasumiselta?

Hyvät/huonot puolet tukiasumisessa?

Teema 4: Palvelujärjestelmä

Muiden palveluiden käyttö?

Kokemus käytön helppoudesta? (Kynnyksiä?)

Miten toimeentulotuen siirtyminen Kelaan on muuttanut asiointiasi Raision sosiaalitoimistoon?

Haastattelu 2

Teema 1: Läheiset

Saatko apua ja tukea elämiseen ja asumiseen muualta kuin sosiaalityöntekijältä / asumisohjaajilta?

Onko sinulla ihmisiä, joiden kanssa puhua henkilökohtaisista asioista?

Kuinka helppoa sinun on puhua omista henkilökohtaisista asioista muiden kanssa?

Teema 2: Ohjauksesta

Missä asioissa olet saanut apua asumisohjaajilta? Oletko joskus pyytänyt heiltä apua?

Millaisista asioista yleensä puhutte?

Olisitko erilaisessa jamassa ilman asumisohjaajien käyntejä? Entä asuntosi?

Millaisista asioista et halua puhua asumisohjaajien kanssa?

Onko ollut tilanteita, joissa asumisohjaajat eivät ole voineet auttaa tai et ole halunnut pyytää heiltä apua?

Kumman kanssa mieluummin otat asioita puheeksi, sosiaalityöntekijän vai asumisohjaajan?

Kuinka korkea kynnyks sinulla on pyytää apua muilta, haluatko ratkaista asiat mieluummin itse?

Toivoisitko pidempiä keskusteluita asumisohjaajien kanssa?

Teema 3: Tulevaisuus

Minkälaisista asioista päiväsi koostuvat?

Millaisena näet elämäsi viiden vuoden kuluttua?

Haluaisitko/tarvitsetko asumisohjaajilta tukea johonkin pitkän aikavälin tavoitteeseen pääsemiseksi?

Liite 2: Tutkimuslupa

Muut asiat 10 § / 2017

Tutkimuslupa-anomus/Kosti Sandt

Asianosaiset

Kosti Sandt

Selostus asiasta

Sosionomi-opiskelija Kosti Sandtin AMK-opinnäytetyö; mat-
talan kynnyksen/ jalkautuvan aikuissosiaalityön palvelut.
Asiakasnäkökulman kartoitus Raision asumisohjauksessa.

Päätös

Myönnän tutkimusluvan.

Perustelut

Allekirjoitus

Juha Sandberg
sosiaali- ja terveystoiminnan johtaja

Liitteet

Tutkimuslupahakemus.docx
Opinnäytetyö-suunnitelma_2.docx

Tiedoksi

Sosiaalityö Leena Lahti

Oikaisuvaatimusohje

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen), sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosaisten katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana päivänä tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä päivänä. Mikäli päätös on annettu tiedoksi sähköisenä viestinä, päätös katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perustelluineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä. Oikaisuvaatimuksen voi toimittaa ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä myös faksilla tai sähköpostilla lähettäjän omalla vastuulla.

Oikaisuvaatimusviranomainen:

Raision kaupungin sosiaali- ja terveystalvelujen lautakunta

Nallinkatu 3, PL 100, 21201 Raisio

sosiaali.terveys@raisio.fi

faksi (02) 435 4376

puh. (02) 434 3111 (vaihde)

Päätös on annettu tiedoksi sähköpostilla 27.6.2017.